

جلسه ۲۳

**صورت مذاکرات یوم چهارشنبه
هشتم شهر ذیحجه الحرام ۱۳۲۷**

مجلس دو ساعت و بیست دقیقه قبل از غروب منعقد و خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت کردند .

وکیل التجار - دیروز هم در صورت مجلس نوشته بود که پنج نفر وکیل انتخاب شوند و نشد خوب بود علت تعطیل و اینکه انتخاب نشد نوشته میشد .

رئیس - بواسطه ضیق وقت ممکن نشد موضوع مذاکره امروز اولاً لایحه حضرت رئیس الوزراء در باب کشف معدن فیروزه دوم قرائت کاغذ انجمن ارامنه در باب تعیین یک نفر نماینده سیم انتخاب پنج نفر نماینده و قرائت تلگرافات واصله از نجف اشرف در رایورت کمیسیون اعتبار نامه ها در باب وکیل قشقائی و بعد اگر وقت شد قرائت نظامنامه داخلی - در اینموقع لایحه رئیس الوزراء را قرائت کردند)

رئیس - بلی آن سنگهارا البته آقایان در آن اطاق چه تراشیده و چه نتراشیده ملاحظه فرموده اند اینجامطلب دوتا است یکی آنکه حضرت رئیس الوزراء اطلاع میدهند که معدنی در ساوه پیدا شده بترتیبی که در اینجا مرقوم فرموده اند و واقعا باعث خوشبختی است ولیکن برای بعد ها که آن معدن چطور عمل شود شفاهاً و کتباً از طرف مجلس اظهار شد یا خودشان یا هر کس یا کمپانی برای کار کردن در فیروزه حاضر هستند این مطلب را بوزارت فوائد عامه پیشنهاد نمایند پس از اینکه وزارت فوائد عامه ملاحظات خود را کرد ترتیبات آن را با شرایطی که لازم است پیشنهاد مجلس خواهند کرد که موافق آن عمل شود عجباً مقصود این بود که رئیس الوزراء یک زحمتی کشیده اند و از خودشان یک خرجی کرده اند گویا اول باور نمی کردند و بعد که محمد جعفر میرزا که در علم معدن شناسی مهارت تامه دارند بایک جهد و سعی فرستاده اند آنجا لکن این یک معدنی است که صد سال قبل کار کرده اند چون در این معادن بدکار کرده بودند غالب آنها مسدود شده بود و یکی دوبارچه از آنها را سیل برده بوده است در دره و یک شبانی پیدا کرده است و این اسباب شده است که خود معدن را کشف کرده اند و امروز هم باید پنج نفر نماینده بموجب نظامنامه انتخاباتی انتخاب شوند لکن چنانچه ملاحظه میفرمایید یکی از آنها که شاهزاده یحیی میرزا باشد چون قبل از افتتاح مجلس مرحوم شده است پس مجلس نمیتواند عوض او را رسماً انتخاب کند باید تهران معین کنند و آن چهار نفر دیگر که سه نفر از آنها استمفا داده اند که دو نفر آنها از کلای تهران و یک نفر آقای مشیرالدوله وکیل استرآباد است و یک نفر هم آقای حسام الاسلام که وکیل خراسان و مرحوم شده اند عوض آن و نفر هم در مجلس علنی موافق نظامنامه انتخاباتی انتخاب خواهد شد در خصوص آن یک نفر دیگر باید بوزارت داخله اظهار کرد موافق معمول همان ۵ و ۴ نفر منتخبین درجه اول حاضر شوند در عوض آن یک نفر را انتخاب کنند .

محمد هاشم میرزا - در قانون اساسی

مرقوم شده است هر یک از اعضا ۳ ماه قبل از انقضای دوره مرحوم یا مستعفی شود عوض آن را مجلس انتخاب نماید اگر مقصود از اعضاء پس از افتتاح مجلس است یعنی پذیرفته بشود بهضویت که حسام الاسلام هنوز پذیرفته نشده بود و باید عوض ایشان را حوزه انتخابیه خراسان انتخاب نماید .

وکیل التجار - این انتخاب فردی خواهد بود یا جمعی (گفته شد جمعی)

آقا شیخعلی - اگر عوض یحیی میرزا را طهران باید انتخاب کند عوض حسام الاسلام را هم باید حوزه انتخابیه خراسان انتخاب نماید .

لسان الحکما - اما در باب انتخاب جمعی که فرمودید چون اینجا باید نماینده هر ایالت و ولایت معین باشد زیرا که مثلاً عوض نماینده خراسان معلوم باشد کیست که مجلس انتخاب کرده و آنها نماینده خودشان را بشناسند و اگر بنا شود مجلس با انتخاب جمعی پنج نفر را انتخاب نماید آنوقت اهالی خراسان تصور میکنند که آنها در مجلس وکیل ندارند باین جهت بنده عقیده ام اینست که انتخاب فردی کنند تا معین باشد که منتخب خراسان کیست .

رئیس - آقایانیکه میخواهند مذاکره فرمایند توجه کنند که اول باید این مطلب معلوم شود که عوض آقا میرزا باقر مرحوم را مجلس باید انتخاب نماید یا حوزه انتخابیه خراسان .

کاشف - این وظیفه بزرگی است که بعهدہ مجلس وارد است و تا بحال این مسئله بمجلس نیامده بود و این اول دفعه است که بمجلس آمده است و بنده در خصوص انتخاب و کلای حوزه انتخابیه خودشان بتوانند انتخاب کنند پس راجع بو کلای تهران میشود خوب است حالا چند نفری را بمجلس پیشنهاد کنند چون اگر اشخاص را ما در نظر داشته باشیم چون هر کدام از یکجا آمده شاید اتفاق بین ما حاصل نشود پس راجع بو کلای تهران میشود باین جهت استدعا میکنم از وکلای تهران که اشخاصی را انتخاب نمایند که از برای ملت سر مشق باشد که بدانند چه قسم اشخاص را باید انتخاب نمود و چنانچه خود هیئت رئیسه هیئتی را اینجا پیشنهاد نماید بهتر است برای اینکه شاید ما اشخاصی را بنویسیم که اکثریت حاصل نکند .

ارباب کیخسرو - در خصوص آقای حسام الاسلام مذاکره شد آنوقت مجلس میتواند نماینده را انتخاب کند که آن نماینده معرفی شده و اعتبار نامه او رسیدگی شده باشد و چون اعتبارنامه ایشان بمجلس نیامده و این مجلس اطلاع ندارد مجلس نمیتواند انتخاب کند .

منتصر السلطان - در خصوص نماینده خراسان آن چیزیکه در خصوص نمایندگان از خراسان بطور متحدالامال نوشته شده بود اسم ایشان هم در توی آن ذکر شده بود و تقریباً مثل این است که آن اعتبارنامه بوده است و چون ایشان بعد از افتتاح مجلس برحمت ایزدی بیوستند عوض ایشان را باید مجلس انتخاب نماید و در خصوص انتخاب فردی و جمعی چون مجلس عجباً نماینده سی کرور ملت ایران است باین ملاحظه باید انتخاب جمعی باشد نه انتخاب فردی .

وکیل الرعایا - بنده آنچه در قانون دیده ام این است که نوشته و کلمی که سه ماه باخر وقت مجلس باقی مانده باشد دیگر نوشته که بمجلس آمده

باشد یاخیر پس این یک چیزی است که هر شکل مجلس امروز قرار بدهد صحیح است و هر چه مجلس بگوید مجری است اما اینکه فرمودید در خصوص یک نفریکه عوض مرحوم شاهزاده یحیی میرزا اعلی الله مقامه الشریف باید از آن ۵ نفر انتخاب شود چون یک مسئله هم در ضمن است که یک نفری است که فراموش شده بود خوب است او را انتخاب کنند و چون هر کس میتواند درباره کسیکه بصیرت دارد انتخاب بکنند بالاخره او را انتخاب خواهند کرد و چون وکلای که تازه تشریف آورده اند بصیرت تامه ندارند خوب است مجلس قبول کند که راجع به مانجا شود بهر حال اکثریت تام کار خودش را خواهد کرد

محمد هاشم میرزا - بنده عرضی که کردم باید رجوع بنظامنامه فرمایید و جواب مسکت بدهند که بنده قانع شوم .

میرزا داودخان - مرحوم یحیی میرزا قبل از افتتاح مجلس برحمت ایزدی بیوست و اعتبارنامه اش هم بمجلس نیامده است و مرحوم حسام الاسلام بعد از افتتاح مجلس مرحوم شده اند و اعتبارنامه ایشان هم در جزو اعتبار نامه های خراسان بمجلس رسید پس آن مرحوم جزء اعضاء مجلس بوده است و عوض او را مجلس باید انتخاب نماید .

وکیل التجار - البته معلوم است که عوض مرحوم حسام الاسلام و شاهزاده یحیی میرزا را مجلس باید معین کند ولی اینکه گفته میشود اشخاص باید معرفی شوند بهمین جهت بود که در هفته قبل خبر کردند سه شبهه آنیه انتخاب پنج وکیل خواهد شد که هر کس میخواهد تحقیقات خودش را در باره کسیکه میخواهد انتخاب کند بنماید .

اسدالله میرزا - عرض میکنم اینجا دو مسئله قانونی است که باید آندو مسئله را حل کرد و بعد شروع کرد با انتخابات می بینم عقاید مختلف است در این دو مسئله بجهت اینکه در دو جای قانون تصریح کرده که انتخابات وکیل را میبایست فردی کرد و یا آنکه اگر یک و کلمی فوت کند چه باید کرد و اینکه گفته میشود انتخاب جمعی باشد بنده که در هیچ جای قانون نمی بینم این مسئله باشد و هیچ راه حلی برای او نمی بینم اما در باب وکلای آذربایجان که استعفاء کردند و عوض ایشان را انتخاب کردیم بنده عرض میکنم در آنموقع ناچار بودیم از این مسئله برای تکمیل عده ولی امروز نمی توانیم بآن پرسودان عمل کنیم آن روز یک اقدامی بود کردیم و گمان میکنم هر مجلس هم تصدیق نکنید و اگر امروز مجلس رأی میدهد که عوض مرحوم شاهزاده یحیی میرزا را مجلس انتخاب کند این رأی صحیح است و اگر هم رأی میدهد که همان چهار پنج نفر را انتخاب کند صحیح است اما در مسئله انتخاب جمعی و فردی بازم عقیده بنده این است که بسته بر رأی مجلس است بعضی ها عقیده شان این است که فردی باشد بجهت اینکه نماینده هر ولایتی باید معلوم باشد این هم دلیل صحیحی است ولی بعضی هم می گویند که این نماینده مملکت است و حق مجلس است که باید انتخاب کند این هم یک دلیلی است ولی چون قانون نه عقیده این دسته را تصریح کرده و نه آن دسته را مصدق این دورای بعقیده بنده رأی مجلس است (گفتند صحیح است) .

رئیس - در مسئله انتخاب جمعی و فردی در

مجلس سابق عمل با انتخاب جمعی کردیم.
آقای شیخعلی - خوب است همانطور که شاهزاده اسدالله میرزا اظهار کردند رأی گرفته شود
افتخار الواعظین - اعتبارنامه های خراسان در هر اعتبارنامه اسامی پانزده نفر نوشته شده بود بلکه تجدید انتخاب هم در آنجا نوشته شده و مرحوم حسام الاسلام هم بعد از افتتاح مجلس فوت شده محققاً جزء اعضاء مجلس معرفی شده است و باید عوض او را مجلس معین کند ولی عرضی که دارم این است که ما و کلای خراسان که در اینجا هستیم چند نفر را در خراسان می شناسیم و نشان میدهم و اسامی آنها را می نویسیم ولی چون میدانیم که ۶ نفر یا ۷ نفر اکثریت نخواهد شد پس استدعا میکنم که این کار بزرگ را خود هیئت رئیسه در عهده بگیرند یعنی اشخاص را که قابل و سزاوار میدانند معرفی بکنند که ما هم آنها را بنویسیم و آراء ما هدر نرود و اکثریت تام باشد.

کاشف - در هر صورت اگر هیئت رئیسه معرفی نکنند بنده تصور میکنم اشخاصی که از اطراف آمده اند هر کدام یکی دو نفر را می شناسند و اگر هر کدام آنها را که می شناسند و قابل می دانند بنویسند اکثریت پیدا خواهد کرد و باز راجع میشود بوکلای تهران پس خوب است هیئت رئیسه و وکلای محترم اشخاص را انتخاب کنند که از برای سایرین سرمشق صحیحی باشد.

میرزا مرتضی قلیخان - بنده این قانون را بجهت آقایان و کلا می خوانم ماده (۶۲) هر گاه یکی از اعضاء مجلس استعفا کردند یا فوت نمایند و پیش از سه ماه بانقضای دوره مجلس باقی باشد مجلس یک نفر با اکثریت تام بجای او انتخاب خواهد کرد اگر این ماده صحیح است بجهت اینکه میگوید اگر وکیل یا یکی سه ماه بانقضای مجلس مانده فوت شد لابد باید خود آن دوره انتخاب نماید و این حق مجلس است اما در باب انتخاب جمعی و فردی بنده عرض میکنم انتخاب فردی اسهل است و نقص قانون چه جمعی باشد چه فردی از هیچ کدام نخواهد شد.

فهمیم الملك - این مسئله را که اسدالله میرزا فرمودند که در قانون مصرح نیست بنده گمان میکنم که مصرح است بجهة اینکه اگر یکی از وکلا تا وقتیکه مجلس افتتاح نشده فوت یا استعفا نماید مجلس در کار نیست که آنها عضو باشند مگر اینکه مجلس افتتاح شود و مدت انتخاب هر وکیل را معین نماید یکی دیگر اینکه سه ماه میگویند لابد از اول افتتاح مجلس میگویند اما در باب انتخاب جمعی و فردی معین است فرد فرد و کلا که در مجلس آمده اند نماینده کل ملت هستند در این صورت همان انتخاب جمعی صحیحتر است.

محمد هاشم میرزا - گویا عرض بنده را بعضی از آقایان ملت نشاندند عرض بنده این بود که چون اعتبارنامه مرحوم حسام الاسلام بمجلس نیامده بود راجع بحوزه انتخابیه خراسان شود و در خصوص سایرین بهتر ترتیبی که در مجلس سابق رفتار شده حال هم همانطور عمل شود.

مؤتمن الملك - در باب انتخاب جمعی و

فردی گفته شد در قانون تصریح نشده یا اینکه انتخاب جمعی آسان و فردی مشکل است ما نباید ملاحظه آسانی یا اشکال را بکنیم باید ببینیم هر کدام محمول بر صحت است آنرا معمول بداریم و اینکه گفته میشود نماینده نماینده سی و کرور ملت است این طور نیست برای این که هر ولایتی بعضی منافع محلی دارد و آن منافع محلی را باید بتوسط نماینده آن محل پیشنهاد بشود و او نماینده آن ولایت است و از آنجائی که بایستی منافع عموم را ترجیح بدهد بمنافع محلی این است که گفته میشود نماینده سی کرور ملت است پس اگر ما امروز یک شخصی را معین کنیم این کافی نیست باید بدانیم که این نماینده نماینده کدام ولایت است و در قانون قید شده نماینده کافی که بعد از انعقاد مجلس برسند باید بترتیب شعبات تقسیم شوند اگر ما انتخاب جمعی بکنیم نخواهیم فهمید که بکدام شعبه باید برود و حال آنکه اگر با انتخاب فردی باشد یک نفر را اول معین میکنیم بجای مرحوم حسام الاسلام و اگر او میآید و بمجلس میرسد میآید بشعبه اول آن کس که بجای او انتخاب میشود باید برود بشعبه اول و همین طور برای دیگران پس معلوم است نظر باینکه بتوانیم ملاحظه نظامنامه را کرده باشیم نماینده هائی که بعد از انعقاد مجلس میرسند باید بترتیب میان شعبات تقسیم بشوند نباید انتخاب جمعی بشود باید انتخاب فردی بشود یکی هم برای اینکه معلوم شود این نماینده نماینده کدام ولایت است اینهم گفته خواهد شد که هنوز نظامنامه ما تمام نشده است و ما شعبات نداریم اما میترسیم که اگر انتخاب جمعی بشود چرن سابق هم انتخاب جمعی بوده است این یک سابقه بشود برای بعدها برای اینکه این سابقه نشود حالا خوب است انتخابات فردی باشد

آقای شیخ محمد - در خصوص اینکه انتخاب جمعی باشد یا فردی باید رأی گرفته شود و این را هم باید معین کرد که اگر قانون نداشتیم که مجلس را اجازه داده باشد برای انتخاب خوب بود همه انتخابات را بملت واگذار میکردیم بجهت اینکه اگر وکیل وکیل ملت باشد برای آنها هیچ اشکال ندارد و گمانم این است که مرحوم حسام الاسلام داخل مجلس نبود برای اینکه محض اسم او در اعتبارنامه هست این کفایت نمیکند از اینکه اعتبار نامه او از مجلس گذشته است ولی محض اسم او در اعتبارنامه ها به بینیم لازم است او را بعضویت بشناسیم و عوض او را هم مجلس انتخاب بکند.

وکیل التجار - اینطور که گفته میشود صراحت ندارد لازم است اینجا بیان و شرح بدهیم بعضی را شرح داده ایم ولی عمل بهر چه شده است او خودش تصویب است در باب مرحوم یحیی میرزا ما همه عمل کرده ایم و قبل از انعقاد مجلس آقایانیکه او را پذیرفته اند مثل این است که تصویب کرده ایم و مجلس هم پذیرفته است و عقیده بنده این است این را که عمل کرده ایم دیگر جای گفتگو نیست و در مسئله ثانوی هم همینطور باید عمل کنیم بجهت اینکه مرحوم حسام الاسلام جزو حضار برای افتتاح شمرده شده است آن روزیکه میخواستیم مجلس را افتتاح کنیم از طرف وزارت داخله و از طرف مجلس نوشتیم

عده حضار را مرحوم حسام در جزو آن اشخاص بوده است فقط بواسطه ناخوشی نتوانست که روز افتتاح در مجلس حاضر شود و پس از افتتاح مجلس او جزو وکلای حاضر بود که او را میشناختیم و میدانستیم که اگر ناخوش نبود و مریض نبود همه روزه اینجا حاضر بود فقط علت مزاج او را مانع بود این است که در مسئله انتخاب بنده شخصاً انتخاب فردی را بهتر میدانم بجهت اینکه خیلی ملاحظات دارد

وکیل الرعایا - بنده گمان میکنم تمام قانون را باید عملاً تمام مملکت نشان داد تا فراموش نکنند و بدانند که وکلای مجلس نه فقط از ایالات و ولایات و بلوکاتی که آنها را انتخاب میکنند وکالت دارند بلکه از طرف سی کرور ملت وکیل هستند و این را باید بدانند که در استرآباد هم اگر بنده را میشناسند میتوانند منافع خودشان را از این راه بمجلس برسانند اما برای اینکه اطلاعات برای وکیل لازم است ما هم البته اشخاص را خواهیم انتخاب کرد که اطلاعات محل داشته باشند این با قانون انتخابات ما مطابق است اما برای اینکه آنها باید بشعبات بروند اینهم البته در وقتیکه مجلس او را انتخاب نکنند این ملاحظه را خواهد کرد خوب است مجلس در این خصوص زود رأی بدهد و شروع با انتخاب کند که وقت زیاده بر این تلف میشود.

اسدالله میرزا - بنده که اول عرض کردم این مسئله قانونی است خوب است رجوع کنیم برای مجلس برای انتخاب فهمیم الملك میفرمایند مرحوم یحیی میرزا را نمیشود گفت جزو اعضاء مجلس هستند آقایان هم بعضی تصدیق کردند ولی بنده اینرا قبول نمیکنم آن ساعتی که یک وکیل را بوکالت انتخاب کردند آن ساعت آن نماینده نماینده و اعضاء مجلس است و مزایا و خصوصیاتیکه بوکلا تعلق میگیرد باو هم یا تعلق میگیرد یا نمیگیرد و این یک مسئله قانونی است شما این مملکت را نمیتوانید بسایر ممالک قیاس کنید برای اینکه در هیچ مملکتی نیست که سه ماه یا چهار ماه بلکه شش ماه مردمش مشغول انتخاب باشند ده روز یا نوزده روز منتها یکماه وقتیکه اعلان کردند وکلای ایشان منتخب شده در مجلس حاضر میشوند بنده خودم در مجلس سابق نماینده بودم و تا چهار ماه وارد مجلس نشده بودم این خودش یک مطلبی است و هر حکمی که در این مورد جاری است درباره مرحوم حسام الاسلام هم جاری است نمیشود تفکیک کرد پس بعقیده بنده این است که میتوان این حق را بمجلس داد که عوض مرحوم حسام الاسلام و مرحوم یحیی میرزا را انتخاب بکند و اگر بعضی ها میگویند ما یک سابقه داریم که بعضی ها استعفا کردند و عوض آنها را آن چهل و پنج نفر انتخاب کردند این جواب خیلی سهل است و اینکه وکیل الرعایا میفرمایند که استرآباد وکیل خودش را در مجلس بشناسد لازم نیست وکیل خودش را بشناسد بنده اینرا بکلی منکر هستم بجهت اینکه این حق مجلس است همان موکلین که این وکلا را انتخاب کرده اند و وقتیکه مجلس عوض آنها را انتخاب کند مثل اینست که خودشان انتخاب کرده اند.

رئیس - چون بعضی از آقایان اجازه نطق خواستند و اگر بخواهیم بحث کنیم مطلب طول خواهد کشید خوب است زیاده بر این ده نفری

که اجازه گرفته اند در این باب کسی اجازه نطق نخواهد .

صدیق حضرت - بنده بر ضد انتخاب فردی هستم و امروز هم هیچ صحیح نمیدانم بجهت اینکه بعضی ها در دوره اول ده نفر را مینویسند بخیال اینکه سایرین هم خواهند نوشت و سایرین اشخاص دیگری را می نویسند و بهتر این است که انتخاب جمعی باشد و باین ترتیب اکثریت نسبی هم بدست نخواهد آمد .

وکیل الرعایا - بنده عرض میکنم اینطور که نوشته شده وکیل باید اطلاعات مجلس داشته باشد مثلا حضرت اشرف مشیرالدوله در استرآباد آنقدرها زندگانی نکرده اند تا از اطلاعات مجلس آنجا آنقدر که لازم است مطلع باشند حالا مجلس لازم است یکی را برای استرآباد منتخب کند که تمام قوانینی را که خودش گذاشته لافل بتواند از عهده برآید یا غیر آنجا از جاهای دیگر و مقصود اصلی بنده این بود که نمیدانستم آیا باید ملت وکیل استرآباد را انتخاب کند یا مجلس حالا معلوم میشود باید مجلس انتخاب کند که بتواند از عهده تکالیف وکالت برآید .

فاتح الملک - بنده عقیده ام اینست که عرض میکنم هر کس نماینده ملت شد و مطابق قانون انتخابات اعتبارنامه معتبر در دست داشت از آن روزی که منتخب شد نماینده ملت است چون موافق قانون انتخاب شده است چه مجلس تشکیل شود بمجلس بیاید و چه اینکه بسا هست تامدتی بعد از انتخاب مجلس منعقد نشود یا بمجلس بیاید در صورت صحت اعتبارنامه و کالتش صحیح است و وکیل ملت است و نمی توان گفت چون بمجلس نیامده از وکالت عاری است همین قدر که او موافق قانون انتخاب شد او را میتوانیم وکیل بگوئیم و اما در باب انتخاب جمعی و فردی و کلای این پارلمان وکیل تمام ملت ایران هستند و عرض میکنم وکیل اصفهان همان وکیل تهران و کرمان و غیره است ولی عوض فلان استرآبادی یا اهالی استرآباد که وکیل انتخاب کردند حال که استعفا داد گمان میکنند وکیل ایشان رفت و دیگر وکیل ندارند باید وکیل انتخاب کرد و اسمش را گذاشت بآنها هم نوشت که این شخص وکیل شما است .

تقی زاده - بنده عرض میکنم در اینجا سه مطلب پیدا شده و مباحثه میشود یکی در باب مرحوم حسام الاسلام که بعد از انعقاد مجلس مرحوم شده است یکی مسئله یحیی میرزا که قبل از انعقاد فوت شده است یکی دیگر انتخاب جمعی و فردی و حالا میخواهم در باب هر یک عقیده خود را عرض کنم .

رئیس - بلی همین طور است مطلب منقسم بچهار جزء شده است یکی انتخاب مرحوم حسام - الاسلام یکی یحیی میرزا یکی انتخاب جمعی و فردی یکی اینکه باید انتخاب بهفته بعد بماند و یا خیر و باید هر یک تکلیفش معلوم شود .

تقی زاده - بلی عرض میکنم چون یکی یکی گفته شده اصلاحات هر کدام بمجلس است ولی در باب مرحوم حسام الاسلام اولاً باید اعتبارنامه اش دیده شود تا بعد معلوم شود و اما در باب مرحوم شاهزاده یحیی میرزا بنده هم با عقیده شاهزاده

اسدالله میرزا شریکم و عرض میکنم وکیل از همان روز که انتخاب شد عضو مجلس است و اگر بخواهند این رامین کنند رجوع به حقوق مجلس کنند فقط چیز هائی که راجع بنظامنامه داخلی است باید مطابق شود از قبیل حقوق و غیره باز عرض می کنم در باب یحیی میرزا از اعتبارنامه ایشان بعضی اطلاعات خارجی هم داریم انتخاب يك نفر بجای او از حق مجلس است و اما در باب انتخاب جمعی و فردی بنده عقیده بجمعی دارم و باید جمعی باشد و در مجلس گذشته هم همینطور بجمعی انتخاب شد اگر بگویند که مجبور بآن نظامنامه هستیم بنده عرض میکنم این عمل داخل باعمال آن مجلس نیست هر وقت که رئیس بعد از رأی اظهار کرد که فلانکس با اکثریت آراء بوکالت مجلس منتخب شد وکالت او موافق این اعلان منضمی و صحیح است و اینکه میگویند انتخاب با وکلای مجلس است عرض میکنم اگر قانون این حق را بآنها داده بلی بنده هم قبول دارم ولی وقتی قانون اجازه نمی دهد پس باید مجلس انتخاب کند و در باب انتخاب هم بنده همان عقیده بانتخاب جمعی دارم مگر در آنجاها که استثناء شده است .

مؤتمن الملک - اولاً عرض کنم اینکه می گویند هر وکیل وکیل عموم ملت است این را نمیتوان گفت برای اینکه وکلی که در استرآباد انتخاب شده همان وکیل استرآباد است وکیل تهران همان وکیل تهران این بهیچ وجه صحیح نیست بلکه این اصطلاح است و اینکه گفته میشود برای این است که وکیل مجلس شورایی میتواند در باب کارهای عموم ملت و اصلاحات مملکت رأی بدهد و ابدأ مجلس نمی تواند هر وکیل را وکیل سی کرور فرض کند و اما در باب انتخاب جمعی و فردی بنده عرض میکنم انتخاب جمعی تقریباً تا بیست سال قبل معمول بوده ولی از آنجا که بعضی اشکالات دیدند از این جهت از بیست سال قبل باین طرف غالباً انتخاب فردی معمول است از آن جمله طایفه ارتجاعیون سابقاً از طایفه خود عده را می نوشتند در آن عده دوسه نفر اشخاص کافی را که طرف اعتماد ملت بودند اول ورقه می نوشتند چون مردم اسم آنها را میدیدند باقی راهم قبول میکردند باین جهت انتخاب جمعی موقوف شد و گمان میکنم بهتر انتخاب فردی است و اما اینکه میگویند در مجلس سابق بطور جمعی انتخاب کردیم عرض میکنم بسا هست که در مجلس سابق بعضی بی قانونی ها هم شده و بعضی اعمال برخلاف قانون هم اجراء شده ما نباید آنطور رفتار نمائیم تکلیف ما این است که از روی این نظامنامه که برای مجلس نوشته شده عمل کنیم و گمان میکنم برای آنکه موافق نظامنامه خودمان عمل کرده باشیم بهتر این است انتخاب بطور فردی باشد .

رئیس - آقایان وکلا اگر مذاکرات را کافی میدانند رأی گرفته شود (عده گفتند بلی کافی است) .

رئیس - حالا رأی گرفته میشود باین طور که عرض میکنم اشخاص که تصویب میکنند انتخاب این پنج نفر برای يك هفته بعد بماند قیام نمایند (در این موقع بیست و چهار نفر قیام نمودند چون اکثریت نبود تصویب نشد) .

رئیس - معلوم میشود باید امروز انتخاب شود ولی چون فرداً فرد را در يك مورد فرض کردند چون مرحوم شاهزاده یحیی میرزا قبل از انعقاد مجلس مرحوم شده است و آقای حسام الاسلام بعد از انعقاد فوت کرده باید یکی یکی را بگیریم باین طریق اولاً رأی بگیریم در باب شاهزاده یحیی میرزا هر کس عقیده دارد که باید عوض او را مجلس انتخاب کند بر خیزد .

(در اینوقت از ۵۶ نفر ۳۶ نفر قیام نمودند)
رئیس - در ۵۶ نفر از ۳۶ نفر با اکثریت رأی گرفته شد و معلوم شد عوض یحیی میرزا را مجلس باید انتخاب کند حالا در باب مرحوم حسام الاسلام رأی می گیریم (عده گفتند آن که مسلم است محتاج به رأی نیست) .

رئیس - خیر رأی میگیریم باین طریق هر کس تصویب میکند که يك نفر بجای حسام الاسلام مجلس باید انتخاب نماید قیام کند (از ۵۶ نفر ۵۲ نفر رأی دادند) .

رئیس - با اکثریت آراء از ۵۶ نفر ۵۲ نفر رأی دادند معلوم شد که عوض حسام الاسلام را مجلس باید بکثرت انتخاب کند حالا رأی میگیریم در اینکه هر کس رأی باین انتخاب جمعی دارد قیام کند (در این موقع ۵۳ نفر قیام نمودند) .

رئیس - با اکثریت آراء از ۵۶ نفر ۵۳ نفر رأی دادند در اینکه انتخاب جمعی بشود پس بانتخاب جمعی امروز ۵ نفر نماینده انتخاب میکنیم (غالباً اظهار همراهی کردند) .

رئیس - حالا عرض میکنم اگر در دو دفعه اول اکثریت تام حاصل نشده در دفعه ثالث اکثریت نسبی کافی است (جمعی اظهار کردند خیر باید رأی گرفته شود) .

هاشم میرزا - بنده عرض میکنم قانون بر ما حکم میکند که باید با اکثریت تام انتخاب بشوند چگونه گفته میشود که با اکثریت نسبی در مرتبه ثالث انتخاب میشود .

وکیل الریاعا - بلی در صورتیکه قانون میگوید که باید با اکثریت تام شود چطور میتوانیم با اکثریت نسبی قبول نمائیم .

تقی زاده - بنده میگویم البته هر چه بیشتر باید در صدد باشیم که اکثریت تام پیدا شود دیگر اینکه ممکن است که اگر امروز اکثریت تام پیدا نشده باشد از برای روز دیگر و کذا لک هر چه با اکثریت تام معلوم شد قبول شود و باقی بماند برای وقت دیگر تا هر وقت طول بکشد .

میرزا اسمعیل - در صورتیکه قانون ما بر این است که باید با اکثریت تام انتخاب کنیم چگونه میتوانیم با اکثریت نسبی انتخاب کنیم **رئیس** - این معلوم است که اکثریت تام مناط اعتبار است و اگر در دفعه ثالث اکثریت تام بدست نیامد آنوقت با اکثریت نسبی قبول خواهد شد اعتقاد بنده این است (بعضی گفتند در این باب رأی باید گرفت) .

شیخ اسمعیل - در ماده ۶۲ مصرح است که انتخاب وکیل باید با اکثریت تام باشد .

رئیس - هر کس با کثرت تمام انتخاب شد وکیل مجلس شورای ملی است (در اینموقع ثانیاً ماده ۶۲ و ۱۷۹ خوانده شد)

شیخ اسمعیل هشرودی - قانون موافق این ماده تصویب کرده است که باید اکثریت تمام باشد.

تقی زاده - اولاً اینکه گفته میشود که باید در این باب رای گرفته شود بنده عرض میکنم موافقی هست که ممکن است ما مجبور با کثرت تمام شویم چطور که در اول همین نظامنامه داخلی در باب انتخاب رئیس نوشته شده است و عرض میکنم از این جاها خیلی بسیار است که نمایندگان مجبورند اکثریت تمام بدست بیاورند و اگر بخواهیم این نظامنامه را اینطور که میگویند درست کنیم باید بر آن ماده که نوشته شده است با کثرت تمام انتخاب شود یک ماده دیگر وصل کنیم ما صغری و کبری درست میکنیم صغری را در اینجا داریم ولی یک کبری مفصلی لازم است که آنرا نداریم از این جهت همچو گمان میکنم اکثریت تمام در بعضی جاها اجباری شود

عز الملك - در نظامنامه انتخاب تصریح شده است بنا بر این ماده ۱۹ که نظامنامه داخلی است میتوان اگر در دومرتبه انتخاب اکثریت تمام بدست نیامد اکثریت نسبی را قبول کرد

میرزا اسمعیل اینکه میفرمایند در نظامنامه سابق تصریح شده است ما باید مطابق نظامنامه ایندفعه عمل نمایم آنجا را کار نداریم اینطور که میگویند ما می خواهیم در واقع یک قانون را نقض کنیم و این ممکن نیست

اسدالله میرزا - بنده عرض نمیکنم فرمایشات آقایان قانونی نیست ولی میگویم همین نظامنامه حل این مشکلات را خواهد کرد و این مسئله در این نظامنامه قید شده است و فرستاده شده است بانجمن آذربایجان و در واقع این نظامنامه حاصل افکار یک ملت است ملت این ماده را تصویب کرده است درست است نماینده باید با کثرت تمام انتخاب شود ولی در نظامنامه نوشته شده است که اگر نشد با کثرت نسبی قبول خواهد شد فرمایش آقای تقی زاده خیلی خوب است و صحیح ولی عرض میکنم من نمیتوانم دیگری را مجبور کنم باینکه در باره فلان رای بدهد و بالاخره گمان میکنم بهتر این است که همانطور که جناب رئیس فرمودند در دو دفعه با کثرت تمامه باشد و اگر نشد در دفعه ثالث با کثرت نسبی انتخاب میشود

محمد هاشم میرزا - اگر بخواهیم در این باب رای بگیریم باید اولاً در قبول اکثریت نسبی لایحه قانونی بیاید قبل از ۲۴ ساعت بکلاداده شود آن وقت رای میگیریم

نوبری - بنده نمی دانم ما نباید در مطالب اجتهاد کنیم شخصاً در باب انتخاب نماینده همین ماده است که باید با کثرت تمام انتخاب شود و غیر از این صحیح نیست چه اگر تایکماه یا دو ماه دیگر هم طول بکشد باید تامل کرد تا اکثریت تمام درباره هر یک از منتخبین یافت شود اما اینکه میگویند من نمی توانم کسی را مجبور کنم باینکه فلان کس را بنویسد این صحیح است باید هر کس آنکه را که قابل میدانند همانرا موافق وجدان خود بنویسد

وکیل الرعایا - بنده عرض میکنم مجلس اکثریت نسبی را میتواند قبول کند ولی بعد از آن که این مطلب قانونی شود ولی در قانونی که امروز مادر دست داریم ایستی این منتخبین را با کثرت تمام انتخاب کنیم

اسدالله میرزا - در همین نظامنامه این مطلب معلوم شده است و از روی آن باید عمل کنیم

هشرودی - اینکه میفرمایید در قانون نوشته شده است میترانند نیمساعت نگاه کنند پیدا معلوم کنند تا تکلیف معلوم شود

اسدالله میرزا - ماده را که جناب عز الملك خواندند همین مطلب است محتاج بنیم ساعت تامل نیست و اینکه میگویند نماینده مجلس با نماینده ملت فرق دارد بنده عرض میکنم این را باید تشریح کنند نماینده هر طور که باشد نماینده ملت است و در باب این ماده هم بنده عرض میکنم باید موافق آن عمل کنیم این مطلبی است که راجع شده است بافکار عامه تقریباً و یکی از قوانین اساسی است نمیتوان گفت که آن تغییر داده شود من این ماده را از سایر مواد محکمتر میدانم زیرا که این موافق آراء ملت است و اینطور که میگویند یا باید تغییر را قائل شد یا اکثریت تمام را

آکاشف - در صورتیکه در نظامنامه ماقید شده است پس میتوان بعد از دو مرتبه با کثرت نسبی انتخاب شود

شیخ محمد - اینکه آقایان این ماده را راجع بآن ماده میکنند ما نمیتوانیم ماده را مفسر ماده دیگر قرار دهیم و مخصوصاً در صورتیکه آن ماده صریح است با انتخاب تمام نمیتوان ماده دیگر بر این قرارداد و اینکه میگویند نماینده ملت با نماینده مجلس فرق دارد عرض میکنم فرق از این راه است که یکوقت نماینده ولایات است که از ولایات انتخاب میکنند یکوقت است که خود مجلس انتخاب میکند

هشرودی - بنده تاییداً بقول آقای شیخ محمد عرض میکنم همیشه مفسر باید بعد از مفسر باشد و بنده می بینم آن ماده ۶۲ است و این ماده ۱۹ چطور میتوان این ماده را مفسر قرارداد و مقصود از وکیل ملت و مجلس همان است که آقا فرمودند

اسدالله میرزا - اما جواب آقا که میگویند این ماده ۶۲ است و مستقل است عرض میکنم قبول نیست در قوانین بسا از این قبیل هست مثلاً در قانون اساسی مینویسد قضاة معاکم عدلیه را نمیتوان بهر بهانه معرفی کرد و در جای دیگر مینویسد هر کس را نمی توان قاضی محکمه کرد باید قاضی دارای شرایط معلومه باشد از این قبیل بسیار هست که ما مجبوریم بعضی مواد را راجع بمواد دیگر بدانیم (در اینموقع یکربع تنفس شد و بعد مجلس منعقد شد)

رئیس - بعضی از آقایان این ماده را شامل میدانند بعضی شامل نمیدانند بعبارت اخری بعضی میگویند بموجب ماده ۱۷ در مرتبه ثالث اکثریت نسبی کافی است پس ماحالاً انتخاب میکنیم یکی دو نفر را ولایت با کثرت تمام خواهد شد و الباقی را استمهال میکنیم تا چند روز بعد شاید موافقت بین آقایان حاصل شده با کثرت تمام آن چند نفر باقی مانده انتخاب شود (در اینموقع ورقه رای توزیع و رای گرفته شد) (عده حاضر) ۵۵ نفر جناب دکتر

علیخان با ۳۰ رای و سلیمان میرزا با ۲۸ رای با کثرت تمام منتخب شدند

رئیس - الباقی میماند برای جلسه آتی چون وقت تنگ است و دیروز قرار گذاشتیم مجلس را برای غروب ختم کنیم

وکیل الرعایا - این مطلب که جزء نظامنامه داخلی نشد خوب است آن سه نفر دیگر راهم امشب انتخاب کنیم شاید با کثرت تمام انتخاب شدند

رئیس - وقت تنگ است و عجلالتا چیزیکه باید قرائت شود راپورت کمیسیون اعتبار نامهاست (راپورت کمیسیون اعتبارنامه رادر تصدیق انتخاب حاجی محمد کریم خان وکیل ایل جلیل قشقائی ذکاء الملك قرائت کرد)

رئیس - موافق راپورت کمیسیون اعتبارنامهها وکالت حاجی محمد کریم خان وکیل ایل جلیل قشقائی را تصدیق کرده است هر کس مطابق این راپورت تصدیق میکند وکالت ایشان را قیام نماید (تمام و کلا قیام نمودند)

رئیس - اتفاق تام حاصل است و جلسه آتی فردا سه ساعت بغروب مانده است موضوع مذاکرات اول انتخاب سه نفر نماینده دیگر است بعد قرائت تلگرافات واصله از نجف اشرف و کاغذ انجمن ارامنه و انتخاب هیئتی از برای تشریح بحضور حضرت اقدس آقای نایب السلطنه از برای تبریک روز عید (مجلس نیمساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۲۴

مذاکرات یوم پنجشنبه نهم شهر ذیحجه الحرام ۱۳۲۷

(بدواً در دو ساعت و ده دقیقه بغروب مانده مجلس خصوصی تشکیل و پس از مدتی تنفس شد و در سه ربع بغروب مانده جلسه علنی تشکیل شد و خلاصه مذاکرات را معاضد الملك قرائت کردند)

میرزا داود خان - یک فقره که دیروز رای گرفته شد فقره استمهال بود و در صورت خلاصه ذکر نشده

رئیس - صحیح است

وکیل التجار - در خصوص مصطفی قلیخان بنده دیروز صورت نوشتم و مطابق صورت بنده ۲۶ رای است و در اینجا ۲۵ رای نوشته بود

رئیس - اینطوریکه نوشته شده است بعد از مطابقه کردن با چند صورت است و صحیح است یک نفر نماینده امروز بر عده هیئت مجلس افزوده شده کمال امتنان حاصل است و آن یک نفر آقای حاجی میرزا کریم خان وکیل ایل جلیل قشقائی است امیدواریم از افکار صائبه ایشان در راه ترقی مملکت استفاده کلی حاصل نماییم (در این موقع مقدم ایشان راهموم و کلا تبریک گفتند)

رئیس - بطوریکه در صورت مجلس نوشته شده است انتخاب سه نفر دیگر نماینده با امروز موکول بود و لکن بطوریکه در جلسه سابق مذاکره شد یک محظور قانونی پیش آمده است و آن این است که آیا مقاد ماده ۱۹ را شامل ماده ۶۲ میتوانیم بدانیم یا خیر باین مناسبت اینمطلب هنوز حل نشده است و مسلم است اگر امروز ما میتوانستیم یک دوره انتخاب دیگر میکردیم چنانچه در جلسه سابق کردیم شاید یکی دو نفر هم امروز با کثرت تمام انتخاب میشدند